

Bevlogen filmmakers org voor de aarde

Beelden kunnen ons in beweging brengen. Al Gore heeft met zijn film veel mensen in het hart geraakt, maar hij is niet de enige filmmaker die de kracht van beelden inzet voor bewustwording van hoe wij met de wereld omgaan. Zo wil de Amerikaanse boer John Peterson met zijn film 'The real dirt on farmer John' boer en consument dichter bij elkaar te brengen. Alastair Fothergill laat in 'Earth' zien hoe mooi de schepping in beginsel is en Shaun Monson in 'Earthlings' hoe ongevoelig en wreed wij ermee omgaan.

Farmer John: 'Ik ben hier om de aarde te verzorgen'

De film 'The Real Dirt on Farmer John' vertelt het levensverhaal van de excentrieke Amerikaanse boer John Peterson. Hij komt de diepe ellende van het faillissement van zijn familiebedrijf te boven en bouwt samen met 1300 consumenten een bloeiend biologisch bedrijf op. Nu reist hij met zijn film de wereld rond om boeren én consumenten te inspireren. Eind vorig jaar was hij in Nederland; Ellen Winkel sprak met hem.

De film begint: John Peterson staat op zijn akker en grijpt met beide handen in de aarde. Hij knijpt in een klomp kleverige klei en laat de massa tussen zijn vingers glijden. Dan neemt hij een hap. Vol aandacht laat hij de smaak tot zich doordringen, zijn tong strijkt over zijn lippen. Dan kijkt hij in de lens en zegt: 'De aarde smaakt goed vandaag'. John Peterson houdt van zijn grond. Hij mist zijn boerderij nu hij zes weken op reis is door acht Europese landen. Sinds zijn film in 2005 de publieksprijs van het Internationale Documentaire Festival in Amsterdam (IDFA) won en ruim dertig andere prijzen in de wacht sleepte reist hij de wereld rond. "Natuurlijk zit ik liever thuis op mijn tractor dan dat ik op reis ben, levend uit twee koffers. Maar ik kan een boodschap overbrengen. Ik zie hoe mensen die niets met landbouw hebben warm worden

van dit verhaal. Ik droom van een gezonde landbouw, van bloeiende boerenbedrijven. Ik hoop dat mijn film boeren en consumenten weer dichter bij elkaar brengt."

Nieuwe mogelijkheden

Ik spreek de boer met een missie in zijn hotel in Bunschoten. John Peterson oogt wat vermoeid - het zoveelste interview - maar zodra hij begint te praten klaart hij op. Zijn stem is warm en heeft een mooi ritme, alsof het hele leven één groot gedicht is. Ik vraag hem hoe hij het voor elkaar heeft gekregen om opnieuw te beginnen als boer, nadat hij het land dat generaties lang door zijn familie was bewerkt had verspeeld. Het gevoel van falen was toen zo groot, dat hij nooit meer wilde boeren. En dan toch een nieuwe start maken; hoe doe je dat?

Hij denkt er even over na. "Als je iets verliest en je gaat er naar zoeken, en je blijft zoeken, maar je kunt het niet vinden, dan komt er een moment dat je stopt met zoeken. Ik begon me te realiseren dat ik nooit meer boer zou zijn en heb de boerderij volledig losgelaten, het was een noodzakelijk deel van het proces. Het is net als met andere dingen in het leven, zoals een relatie die voorbij is. Pas als je elkaar volledig hebt losgelaten kun je weer een nieuwe vorm van vriendschap opbouwen."

Hij ademt diep. "Ik voelde me zo verraden en kapot gemaakt door de boerderij. Ik was er hartstochtelijk mee verbonden en dan gebeurt er zoiets afschuwelijks. Ik heb het helemaal opgegeven, helemaal losgelaten. Het was één grote leegte. En in die enorme leegte liet de waarheid zich zien: boer zijn is alles voor mij, ik ben hier om de aarde te verzorgen. Geleidelijk aan begon ik nieuwe mogelijkheden te zien. Er gebeurden in die periode aan de lopende band dingen die mij herinnerden aan mijn bestemming. Het leek wel alsof het universum samenspande om mij terug te sturen naar de boerderij. Allerlei gebeurtenissen trokken en duwden mij terug naar mijn grond. De film gaat niet alleen over een boerderij die kapot gaat en over een boer die kapot gaat. Het gaat over een persoonlijke ontdekkingsreis. Als we de buitenwereld willen veranderen moeten we eerst onze binnenwereld veranderen. Ik hoop dat mensen die de film zien zich aangemoedigd voelen om vooruit te bewegen in hun leven. Elke moeilijkheid is te overwinnen. Dus volg je droom."

Gemeenschapsvorming

Zijn levensverhaal is een schoolvoorbeeld van *the american dream*. Hij had geen cent meer en werd verstoten door de dorpsgemeenschap. Nu heeft hij een florerend bedrijf waar 1300 gezinnen mee zijn verbonden en dat door mensen overal ter wereld als voorbeeld wordt gezien. Zijn droom kwam uit. Is er voor hem nu nog wat te dromen?

"Dat ik mijn twee boeken kan afschrijven," antwoordt hij zonder enige aarzeling. "Ik ben bezig met mijn memoires en ik schrijf een boek met korte verhalen over boerderijen. Maar als ik op reis ben kom ik er niet toe. Verder wil ik graag mijn bedrijf verder uitbouwen. Ik haal veel inspiratie uit de filosofie van Rudolf Steiner, grondlegger van de biologisch-dynamische (BD) landbouw. Daardoor ben ik de boerderij gaan zien als een levend organisme, waarin alle onderdelen samenwerken en elkaar ondersteunen. Ik zou graag het ideale BD-bedrijf verwezenlijken: een heel gevarieerde boerderij waar de gewassen mest krijgen van eigen dieren, zodat de kringloop rond is. We zijn nu te eenzijdig op groente gericht. Dus wil ik proberen meer land te verwerven en vee te gaan houden, waarschijnlijk melkvee. Verder wil ik het sociale organisme verder ont-

Farmer John

Jeugdfoto van John Peterson

wikkelen, nadenken over nieuwe manieren van gemeenschapsvorming. Het is heel bijzonder om een gemeenschap te vormen van mensen die eten van dezelfde grond. De afgelopen drie jaar heb ik hier niets aan kunnen doen, omdat ik zo veel op reis was. Ik race van de ene plek naar de andere. Maar als ik weer thuis ben ga ik daar aan werken."

Verbonden met de seizoenen

'The real dirt' heeft veel mensen geraakt, deels vanwege die warme, excentrieke boer die ondanks alle ellende zijn hart weet te volgen en deels vanwege de prachtige regie. Als kijker is het alsof je zelf meedeelt in de triomf wanneer het bedrijf uiteindelijk tot bloei komt. Ook het verdriet halverwege de film is van zo dichtbij in beeld gebracht dat je het niet droog houdt. Alles is echt aan de film, zelfs de beelden van John terwijl hij depressief in zijn bed ligt, omdat regisseur Taggart Siegel, een jeugdvriend van Peterson, hem vijftientig jaar met zijn camera heeft gevolgd. En omdat zijn moeder een filmcamera had zijn zelfs de beelden van John als kleuter echt.

Maar behalve die authenticiteit is er nog iets: de film laat mensen voelen hoe mooi het is om een band te hebben met het voedsel wat ze eten, met de grond waar hun groente vandaan komt. De klanten, die tevens aandeelhouder van John's bedrijf zijn, hebben het in de film over 'onze boerderij' en vragen 'hoe gaat het met onze tomaten'. Vol trots laten ze hun kinderen zien hoe hun wortels en kolen groeien.

John vertelt hierover: "Ik zie wat het met mensen doet als ze weer verbinding krijgen met de aarde. Hun voedsel is niet meer anoniem, ze voelen zich meer verbonden met het seizoen en met het weer. Dat levert een goed gevoel op en dat gevoel verdiept zich; het verrijkt hun leven."

John Peterson hoopt met zijn film mensen aan te zetten tot nadenken over de landbouw, over voedsel, en over welke invloed je hebt als consument. "Ik hoop zowel boeren als consumenten te inspireren om werkelijk andere keuzes te maken. Ik droom ervan dat overal ter wereld de boerderijen bloeien. Omdat ik houd van boerderijen, ze zijn voor mij als een mooi gedicht."

De film: The real dirt on farmer John

John Peterson groeit op in de vijftiger jaren op de boerderij van zijn ouders, oom en opa in Illinois. Als hij 19 jaar is overlijdt zijn vader - zijn opa en oom stierven al eerder - en al het werk rust in een klap op zijn schouders. Toch gaat hij naast het boerderijwerk naar het naburige Beloit College waar hij - het zijn de jaren zeventig - een nieuw slag mensen ontmoet: hippies, filosofen en toekomstige monniken komen naar zijn boerderij en vieren er wilde feesten. 'De wagen achter mijn tractor zat vol stro en trippende studenten, terwijl Jim Morrison van The Doors uit de boxen op mijn bumpers schalde.'

John zit op de tractor met rare hoedjes, kleurige sjaals of in een lange bolletjesjas. Het is een dolle tijd, waarin de banken zorgeloos leningen verstrekken bij elke tegenvaller: droogte, slecht zaaigoed of lage varkensprijzen. 'Met schulden financierde ik mijn dromen. En daarna mijn nachtmerrie.'

‘Onze stijl van leven heeft invloed tot op de Noordpool’

Een van de hoofdrolspelers uit de film Earth: moeder ijsbeer met haar jong

Als zijn schuld is opgelopen tot een half miljoen dollar rest John niets anders dan het grootste deel van zijn grond te verkopen; het land waar zijn familie generaties lang iedere lente heeft geploegd en geplant. Van de honderdveertig hectare houdt hij er acht over. Hij is aanwezig bij de veiling waar alle bezittingen van zijn familiebedrijf onder de hamer gaan. Hij voelt de blikken van zijn burens steken, terwijl ze zijn werktuigen kopen. ‘Ik had gefaald. Het was mijn levensbestemming om voor het land te zorgen dat mijn opa had gekocht. Het deed zo’n pijn dat mijn levensdoel als boer voorbij was. Ik zou nooit meer gaan boeren.’

Twee jaar lang komt hij zijn bed amper uit. Dan krabbelt hij op en reist door Mexico. Hij schrijft veel en zet zijn verlies en verdriet om in verhalen. Terug in de VS maakt hij toneelstukken en films; kunstenaars huren zijn bedrijfsgebouwen. In het dorp ontstaan geruchten over wat al dat vreemde volk op zijn erf uitspookt: drugshandel, dierenoffers en duivel-aanbidding. Dat doet pijn. Weer vertrekt hij voor een jaar naar Mexico, het land waar boeren de grond nog aanraken, waar ossen de ploeg trekken en waar dieren en zaaigoed in de kerk worden gezegend. John wordt overspoeld door herinneringen, hij droomt van de zoete geur van zijn aarde en hij beseft dat zijn zoektocht ten einde is: ‘Mijn boerderij riep me terug naar huis.’

Hij begint opnieuw als boer, dit keer met biologische groenteteelt op de grond die hij nog over heeft. Vroeger teelde hij vier veevoedergewassen voor zijn koeien en varkens, nu heeft hij dertig verschillende gewassen met elk hun eigen ritmes en behoeftes én elk hun eigen plagen. Insecten knagen aan zijn oogst, zijn vrienden kruipen over de velden om onkruid te wieden. Ook op de biologische markt blijkt de concurrentie moordend. Zijn bedrijf is te klein, hij werkt 80 tot 90 uur in de week en ‘it was hell’. Alleen om zijn moeder niet teleur te stellen gaat hij door.

Dan wordt hij gebeld door een groep consumenten uit Chicago die een boerderij zoeken voor *Community Supported Agriculture* (CSA), landbouw waarbij consumenten als aandeelhouders meedelen in de lusten en lasten van het bedrijf. John heeft in eerste instantie geen enkele interesse - stadsmensen die zich met jouw bedrijf bemoeien - maar denkt er wel over na. Producten telen voor klanten, dat is toch eigenlijk wat landbouw zou moeten zijn. En dus begint hij een CSA-boerderij. Na een jaar zijn er 25 gezinnen verbonden aan het bedrijf, na tien jaar 1200. Als John meer grond nodig heeft vraagt hij de aandeelhouders of ze dat willen

financieren. Met elkaar brengen ze 180.000 dollar bijeen. Het is een triomfantelijk hoogtepunt in de film: een grote groep mensen knipt het prikkeldraad door naar het naastgelegen land. Het bedrijf floreert.

Voor meer informatie over de film: www.farmerjohnmovie.com

De dvd is onder andere te koop bij De Bijenkorf en via www.filmfreaks.nl of www.bol.com. Prijs ± € 13,99. Meer informatie over het CSA-bedrijf van John Peterson op www.angelicorganics.com.

Ook in Nederland zijn dergelijke bedrijven, bij ons Pergola Associatie genoemd: De Nieuwe Ronde in Wageningen (www.denieuweronde.nl), de Oosterwaarde in Diepenveen (www.oosterwaarde.nl), en de Aardvlo in Bunnik (www.aardvlo.nl). Daarnaast zijn er honderden bedrijven die een band opbouwen met burgers dan wel klanten via groenteabonnementen, adopteer een koe of adopteer een appelboom.

Alastair Fothergill:

‘Ik wil mijn passie voor natuur delen met anderen’

Verwondering. Bewondering. Dat is wat je voelt als je naar de film ‘Earth’ kijkt. Over de onwaarschijnlijk vreemd gevormde, kleurige verentooi van een paradijsvogel. Over de rendieren die tweeduizend kilometer lopen om vers gras op de toendra te kunnen grazen. Regisseur Alastair Fothergill wil ons laten zien hoe mooi de ongerepte natuur is, maar ook hoe deze bedreigd wordt door onze manier van leven.

De kleine Alastair Fothergill was een echt natuurkind; lekker buiten struinen, gefascineerd door alles wat hij daar zag. Eenmaal volwassen wist hij dan ook precies wat hij wilde doen in zijn leven: ‘mijn passie voor de natuur delen met anderen’.

Al 25 jaar reist Fothergill de wereld over om natuurdocumentaires te maken. Zijn film 'Deep Blue' (2003), over het leven in diepe oceanen, was een internationaal succes. Eind 2007 verscheen 'Earth' in de bioscoop, een portret van de natuur op aarde.

Gedurende vijf jaar filmden de makers op alle continenten in 62 landen, op 204 plekken. Camerateams waagden zich op de Mount Everest, klommen in reusachtige bomen in regenwouden en trotseerden kou op de Noordpool. Met eindeloos geduld volgden 45 cameramensen de vele dieren in hun natuurlijke omgeving. De film laat zien hoe ongelooflijk mooi de natuur op onze planeet is en hoe hard de strijd is om te overleven, zeker als klimaatveranderingen de natuurlijke leefomgeving van de dieren beïnvloeden.

Alastair Fothergill hoopt bezoekers van de film te raken. 'Veel mensen wonen in stedelijk gebied en daar is het moeilijk om je te realiseren dat het aanknippen van een lamp invloed heeft op het leven van ijsberen op de Noordpool. Ik hoop dat mensen die de film hebben gezien zich dit realiseren en dat ze hun leefstijl aanpassen, zuinig zijn met energie en geen voedsel kopen dat van de andere kant van de wereld is ingevlogen.'

De film: Earth

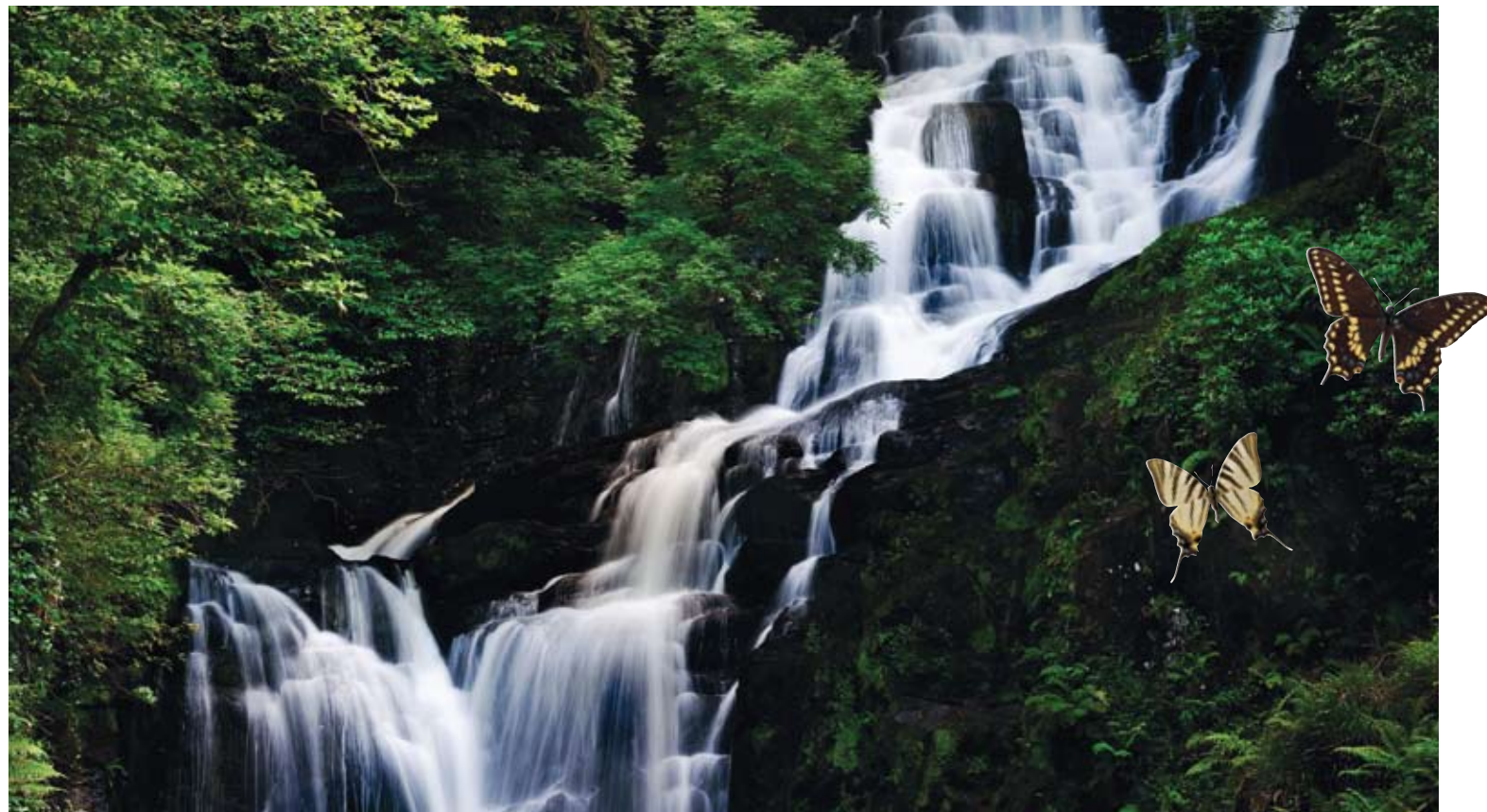
Op de Noordpool is het in de winter 24 uur per dag donker. Pas in maart verschijnt er weer licht. Een laaghangende zon tussen twee ijsrotsen verlicht de enorme, grijze ijsmassa's met een oranje schijnsel. Hier woont een van de hoofdrolspelers van de film: moeder ijsbeer met haar jongen. De hele winter heeft ze doorgebracht in een hol onder de sneeuw, haar kleintjes zijn er geboren. Nu krabbelen die voor het eerst boven de

sneeuw uit. Ze stoeien en knuffelen met elkaar, terwijl moeder ijsbeer aan eten denkt. Ze heeft vijf maanden niet gegeten en weet wat ze moet doen om te overleven: naar het ijs waar de zeehonden wonen. Maar de ijsvlaktes smelten nu de zon er is. Als ze te laat is zijn de zeehonden onbereikbaar en sterft ze van de honger. Maar ze kan pas op pad als haar jongen mee kunnen lopen.

Deze overlevingsstrijd speelt zich overal ter wereld in de natuur af. Earth volgt het leven op aarde vanaf de Noordpool steeds verder zuidwaarts, waarbij de belevenissen van een ijsberenfamilie, een kudde olifanten en een bulrugwalvis met jong drie verhaallijnen vormen. Een twintigtal andere diersoorten figureert in bijrollen. We zien vanuit de lucht hoe kuddes van tienduizenden rendieren voortdraven. Ze trekken van de naaldbossen waar ze in de winter verblijven tweeduizend kilometer naar het noorden, naar het verse gras op de toendra's. Wolven volgen de kudde en wachten op een kans om een zwakker dier in te sluiten en hun eigen honger te stillen.

De camera's trekken steeds verder naar het zuiden. Het kuiken van een mandarijneend waagt een duizelingwekkende sprong vanuit een hoge boom. Een witte haai springt met zijn hele lijf uit het water terwijl hij een zeehond grijpt met zijn angstwekkende kaken. Een kudde olifanten trekt door een uitgedroogde woestijn op weg naar water; een jong raakt de weg kwijt in een zandstorm. Hij zal het water niet meer bereiken.

'Earth' draaide nog in de bioscoop en was (nog) niet op dvd verkrijgbaar op het moment dat dit artikel werd geschreven. Achtergrondinformatie staat op www.loveearth.com/uk/film

Shaun Monson: 'Mensen moeten hun ogen hier niet voor sluiten'

Earthlings (2005) is een film over dierenmishandeling. Gruwelijk zijn de beelden die regisseur Shaun Monson maakte in asielen, slachterijen, circussen en laboratoria. Hij wil met zijn film het publiek wakker schudden: sluit je ogen niet voor hoe dieren worden mishandeld en doe alles om hier een eind aan te maken.

De stem van filmacteur Joaquin Phoenix, bekend van zijn rollen als onder andere keizer Commodus in 'The Gladiator' en als Johnny Cash in 'Walk the Line', vertelt het verhaal bij de documentaire 'Earthlings'. Droog en feitelijk klinkt zijn commentaar bij de afwisselend mooie en afschuwelijke beelden.

Vijf jaar heeft Shaun Monson erover gedaan om de film te maken. Het was moeilijk en soms zelfs gevaarlijk het materiaal te verzamelen. Tweederde van de film is undercover of met verborgen camera's opgenomen. Maar misschien nog moeilijker was het om de film aan mensen te laten zien. Want hoewel Earthlings vier prijzen in de wacht sleepte bij verschillende filmfestivals vonden distributeurs hem te schokkend om te vertonen. 'The definitive documentary film of all time that Americans don't want to see', schreef de Humane Society of the United States. Shaun Monson vertelt in een filmpje op zijn website: 'De distributeurs vroegen: kun je de stukjes die het moeilijkst zijn om naar te kijken er niet uit halen? Maar deze film is bedoeld om een boodschap over brengen, mensen moeten hun ogen hier niet voor sluiten. Als we de meest onaangename beelden eruit zouden knippen zouden we de waarheid eruit halen. We hebben mensen nodig die moedig genoeg zijn om dit te zien, en distributeurs die moedig genoeg zijn om dit te vertonen.'

De film: Earthlings

Earthlings betekent aardbewoners. Mensen delen de wereld met miljoenen andere wezens, maar de mens domineert en misbruikt zijn macht. Dieren in hun natuurlijke omgeving zijn prachtig. We zien de geboorte van een zeehondje, babyegeltjes krabbelen met dichtgeknepen oogjes naar hun moeder, een aap streelt haar baby. En vervolgens zien we wat mensen met dieren doen. Huisdieren zijn natuurlijk heel lief - een jongetje knuffelt heerlijk met zijn hond - maar er is een keerzijde. In fokkerijen draaien honden gestrest rond in lange rijen kleine kooien. Honden en katten die gedumpte zijn lopen verwaarloosd over straat. De asielen zijn overvol, dus gevangen straathonden moeten dood, als het mee zit met een injectienaald, als het tegen zit door vergassing in een kist waar zo-

veel mogelijk dieren in worden gepropt; hun doodstrijd duurt twintig minuten. Twee mannen gooien een zieke straathond levend in een vuilniswagen waar hij met de rest van het afval wordt samengeperst.

Voedselproductie

Negentig minuten lang toont Earthlings afschuwelijke beelden. Na de huisdierellende volgen de voedselproductie, de bont- en leerindustrie, het vermaak en wetenschappelijke experimenten. Niets blijft de kijker bespaard. Slachtlijnen in de VS waar stieren opgehangen aan een achterpoot wild schoppen terwijl ze vanuit hun nek leegbloeden. Dolfijnen in Japan die akelig lang blijven spartelen na de vangst. Een vos die nog knippert met zijn ogen terwijl zijn bonthuid al is afgestroopt. Een training in een circus waarbij de temmer zijn olifanten voortdurend met een punt-haak slaat. Aapjes die elektroshocks toegediend krijgen. 'Mensen willen de waarheid niet weten,' horen we Joaquin Phoenix zeggen. 'Als we ons eigen vlees zouden moeten slachten, zouden we dan niet allemaal vegetariër zijn?'

Voor achtergrondinformatie over 'Earthlings' en voor het bestellen van de dvd (\$ 20), zie www.isawearthlings.com. Earthlings is in elf talen onder-titeld, maar niet in het Nederlands. De film is ook in z'n totaal via internet te zien op <http://video.google.com>

Meer films die ons bewust willen maken van het leven op aarde en onze invloed daarop.

11th Hour (VS 2007)

Documentaire, waarin Leonardo DiCaprio een blik werpt op de staat van het milieu wereldwijd. Hij deelt ideeën met de kijker voor nu en voor de toekomst in de hoop een bijdrage te leveren aan het herstel van het ecosysteem. bron: bioscoopagenda
De film was op het moment dat dit nummer naar de drukker ging nog in de bioscoop te zien en (nog) niet op dvd verkrijgbaar.

Manufactured Landscapes (Canada 2006)

Roestende, afgedankte tankers, vervuilde rivieren, eindeloze fabriekshalen, immense afvalbergen. Is ontwikkeling vooruitgang? Fotograaf Edward Burtynsky legt de effecten van de massale globalisering vast. De schoonheid die zijn foto's oproepen, is echter verontrustend en roept tegenstrijdige gevoelens op. bron: Cinemien
Te koop bij diverse cd-winkels voor ± € 18,99

Deep Blue (UK 2003)

Hoewel meer dan tweederde van onze planeet bedekt is met water weten we meer over het maanoppervlak dan over de zeebodem. 'Deep Blue' is een verbazingwekkende en goed gevulde reis naar de wereld van de zee. bron: A-Film
Dvd te koop bij o.a. www.dvdvalley.nl voor € 9,95

Genesis (Fr 2004)

Een Afrikaanse verteller doet ons het ontstaan van de wereld uit de doeken. Een onwaarschijnlijk verhaal, net een sprookje. Maar dan wel een waar gebeurd sprookje, want het gaat over onze geschiedenis. De geboorte van ons universum, de vorming van de aarde, het ontstaan van het leven, eerst in het water en daarna op het land. bron: A-Film
Dvd te koop bij o.a. www.bol.com voor € 11,99

March Of The Penguins (Fr 2005)

Iedere winter vormen de meedogenloze ijsvlakten van Antarctica het meest onherbergzame gebied op aarde, het toneel voor een wonderbaarlijk schouwspel dat al millennia lang jaarlijks terugkeert. Het is de reis van de keizerpinguïns die *en masse* hun relatief veilige leefgebied aan de oceaan verruilen voor de extreme koude van de ijsvlakten waar geen ander leven te bekennen is. bron: A-film
Dvd te koop bij o.a. www.bol.com voor € 14,99

Microcosmos (Fr 1996)

Een film met insecten in de hoofdrol. Zo groot, van zo dichtbij, dat ze bijna menselijk worden. bron: A-Film
Dvd te koop bij o.a. www.bol.com voor € 7,50

Travelling Birds (Fr 2001)

Gedurende het hele jaar trekken overal ter wereld miljoenen vogels door het luchtruim. Ze volgen oude, vaste routes, steken oceanen, woestijnen en bergen over en voltooiën onvoorstelbare zwerftochten. Deze reizen markeren al sinds mensenheugenis de opeenvolging van seizoenen. Ze geven ritme aan de voortschrijdende tijd en zelfs aan het leven van de mens, beneden op de grond. bron: A-Film
Dvd te koop bij o.a. www.bol.com voor € 7,50.

TEKST ELLEN WINKEL MET DANK AAN INGRID DONSU ILLUSTRATIE STUDIO 100%
 FOTOGRAFIE BEELDEN UIT DE FILM 'FARMER JOHN' EN 'EARTH', SHUTTERSTOCK